

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра трудових ресурсів і підприємництва

06-05-85М

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних завдань і самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Управління витратами та ціноутворення»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійними програмами «Бізнес-аналітика»,
«Управління персоналом і економіка праці»
спеціальності 051 «Економіка»
денної і заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 7
від 22.06.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління витратами та ціноутворення» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійними програмами «Бізнес-аналітика», «Управління персоналом і економіка праці» спеціальності 051 «Економіка» денної і заочної форм навчання [Електронне видання] / Рощик І. А. – Рівне : НУВГП, 2021 – 30 с.

Укладач: Рощик І. А., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Відповідальний за випуск: Мішук Г. Ю., д.е.н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Керівники груп забезпечення спеціальностей:

051 «Бізнес-аналітика» - Рощик І. А., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва;

051 «Управління персоналом і економіка праці» - Юрчик Г. М., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Структура навчальної дисципліни	4
2. Перелік теоретичних питань	5
3. Практичні завдання.....	6
3.1. Комплексне практичне завдання з навчальної дисципліни.....	6
3.2. Практичні завдання з навчальної дисципліни за темами	16
Тема 1	16
Тема 2	17
Тема 3	19
Тема 4	22
Тема 5	24
Тема 6	27
Тема 7	29
4. Рекомендована література.....	29

ВСТУП

Актуальність навчальної дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» у підготовці бакалаврів за спеціальністю «Економіка» полягає у тому, що інформація про обсяги, структуру і поведінку витрат підприємства використовується менеджерами різних рівнів для обґрунтування економічної доцільності управлінських рішень в ході планування і регулювання підприємницької діяльності та з метою максимізації її фінансових результатів.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів знань про види і поведінку витрат, системи калькулювання витрат, вплив витрат на прибуток підприємства, центри відповідальності та бюджетне планування.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть навчитися визначати, на виробництво якої продукції підприємству доцільно витратити обмежені ресурси, яку кількість продукції доцільно виробляти, за якою ціною виготовлену продукцію доцільно реалізовувати, як організувати бюджетне планування і контроль за центрами відповідальності, щоб отримувати бажаний прибуток.

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління витратами

ТЕМА 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту

- 1.1. Витрати як чинник підприємницького прибутку
- 1.2. Система управління витратами
- 1.3. Сучасні дослідження теорії управління витратами

ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат

- 2.1. Класифікація витрат
- 2.2. Фактори і поведінка витрат
- 2.3. Методи визначення функції витрат

ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат

- 3.1. Сутність і класифікація систем калькулювання витрат
- 3.2. Калькулювання за замовленнями та за процесами
- 3.3. Калькулювання повних витрат
- 3.4. Калькулювання змінних витрат
- 3.5. Калькулювання за нормативними витратами

ТЕМА 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку

- 4.1. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»
- 4.2. Особливості аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту
- 4.3. Аналіз чутливості прибутку
- 4.4. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти управління витратами
ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

- 5.1. Процес прийняття рішень і релевантність інформації
- 5.2. Диференціальний аналіз варіантів управлінських рішень
- 5.3. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень
- 5.4. Рішення стосовно запасів (методика обґрунтування рішень)
- 5.5. Рішення стосовно ціноутворення
- 5.6. Модель прийняття рішення за умов невизначеності

ТЕМА 6. Бюджетування та управління за відхиленнями

- 6.1. Сутність бюджетування та його організація
- 6.2. Методика складання та взаємоузгодження бюджетів
- 6.3. Управління за відхиленнями

ТЕМА 7. Управління центрами відповідальності

- 7.1. Концепція центрів відповідальності
- 7.2. Оцінювання діяльності центрів відповідальності

2. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Класифікація витрат для визначення фінансового результату та оцінки запасів.
2. Класифікація витрат для прийняття і контролю виконання управлінських рішень.
3. Класифікація витрат за їх залежністю від зміни фактора витрат.
4. Функція витрат як засіб обґрунтування управлінських рішень: методи побудови.
5. Групування витрат за економічними елементами та статтями калькуляції: призначення, види витрат.
6. Система розподілу непрямих витрат.
7. Система калькулювання за замовленнями.
8. Система калькулювання за процесами (переділами).
9. Калькулювання повних і неповних (змінних) витрат.
10. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами.
11. Точка безбитковості: сутність, методи обчислення.
12. Чутливість прибутку: сутність, індикатори реагування прибутку на зміну обсягу реалізації.
13. Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» при виробництві кількох видів продукції.
14. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.
15. Диференціальний аналіз в обґрунтуванні рішень про спеціальне замовлення.
16. Диференціальний аналіз в обґрунтуванні рішень про розширення або

скорочення сегмента діяльності.

17. Диференціальний аналіз в обґрунтуванні рішень про самостійне виробництво продукції або купівлю.
18. Диференціальний аналіз в обґрунтуванні рішень про продаж продукції або подальшу її обробку.
19. Інформаційне забезпечення для прийняття рішень щодо оптимізації використання ресурсів.
20. Економічний розмір замовлення запасів.
21. Інформаційне забезпечення для прийняття рішень щодо оптимізації ціни продукції (послуг) підприємства.
22. Економічна модель ціноутворення.
23. Сутність бюджетування та види бюджетів. Сучасні підходи до бюджетування.
24. Особливості складання операційних бюджетів.
25. Особливості складання фінансових бюджетів
26. Бюджетний контроль і управління за відхиленнями.
27. Поняття і типи центрів відповідальності.
28. Звітність і оцінка центрів відповідальності на прикладі центрів витрат.
29. Звітність і оцінка центрів відповідальності на прикладі центрів прибутку.
30. Калькулювання на основі діяльності. Цільове калькулювання.

3. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

3.1. Комплексне практичне завдання з навчальної дисципліни

Умова. ТзОВ „Меблі” займається виготовленням і реалізацією однорідної продукції – письмових столів. У плановому місяці на підприємстві заплановано здійснити господарські операції, зміст яких наведено в табл.1.

Варіанти вихідних даних А1 – Ж1 наведено в табл.2.

Додаткова інформація - ТзОВ „Меблі” застосовує:

- прямолінійний метод для нарахування амортизації будівель, офісної техніки, нематеріальних активів, виробничий – обладнання виробничих цехів;

- відрядну систему оплати праці робітників виробничих цехів, комісійну – працівників, зайнятим збутом продукції, почасову – керівному персоналу виробничих цехів і підприємства загалом.

Плановий обсяг виробництва продукції за місяць – 500 столів.

Запаси готової продукції на складі:

- на початок планового періоду – відсутні;
- на кінець планового періоду – 15 столів.

Незавершене виробництво на початок і кінець періоду відсутнє.

Таблиця 1

Господарські операції ТзОВ „Меблі” на плановий місяць

№ з/п	Зміст операції	Сума, тис. грн
1.	Використання у виробництві сировини й матеріалів: а) плита дерев'яна б) шпон меблевий в) клей меблевий	720 А1 612
2.	Використання у виробництві напівфабрикатів і комплектуючих: а) дверні замки б) дверні ручки	Б1 Б2
3.	Нарахування заробітної плати робітникам, зайнятим у виробництві продукції	В1
4.	Нарахування доплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, за складність виконання робіт	200
5.	Нарахування доплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, за роботу у вихідні дні	100
6.	Нарахування заробітної плати керівному персоналу: а) виробничих цехів б) директорів підприємства в) головному бухгалтеру	60 50 30
7.	Нарахування комісійних винагород працівникам, зайнятим збутом продукції	40
8.	Нарахування заробітної плати прибиральниці офісу	5
9.	Нарахування на фонд оплати праці (Х%)	?
10.	Оплата службових відряджень: а) персоналу виробничих цехів б) керівного персоналу підприємства в) персоналу, зайнятого збутом	16 30 40
11.	Оплата телефонних переговорів керівного персоналу підприємства	15
12.	Оплата послуг електропостачання: а) на технологічні цілі б) на освітлення приміщень виробничих цехів в) на освітлення приміщення офісу	13 4 5
13.	Оплата послуг тепlopостачання на opалення приміщень: а) виробничих цехів б) офісу	46 18
14.	Оплата послуг на водopостачання і водовідведення у приміщеннях: а) виробничих цехів б) офісу	7 5

Продовження таблиці 1

№ з/п	Зміст операції	Сума, тис. грн
15.	Зворотні відходи	120
16.	Нарахування амортизації приміщень: а) виробничих цехів б) офісу	Д1 19
17.	Нарахування амортизації обладнання виробничих цехів	250
18.	Нарахування амортизації офісної техніки	78
19.	Нарахування амортизації комп'ютерної програми	45
20.	Оплата послуг сторожової охорони приміщень: а) виробничих цехів б) офісу	95 65
21.	Оплата послуг із страхування майна виробничих цехів	37
22.	Оплата послуг з ремонту приміщень офісу	23
23.	Витрати на гарантійний ремонт реалізованих меблів: а) сировина, матеріали, напівфабрикати і комплектуючі б) нарахування заробітної плати робітникам, зайнятих гарантійним ремонтом в) нарахування на фонд оплати праці (X%)	6 15 ?
24.	Оплата послуг банку з розрахунково-касового обслуговування	6
25.	Сплата відсотків за банківським кредитом, отриманим для здійснення операційної діяльності	10
26.	Витрати на здійснення технологічного контролю за якістю продукції а) нарахування заробітної плати працівників, які здійснюють технологічний контроль б) нарахування на фонд оплати праці (X%)	11 ?
27.	Матеріальні витрати на охорону праці	13
28.	Представницькі витрати, здійснені адміністрацією підприємства	16
29.	Оплата рекламних послуг	Е1
30.	Оплата транспортних послуг	120
31.	Оплата участі у виставці, де заплановано презентувати нові вироби	22
32.	Витрати матеріалів для упакування меблів на складі	Є1
33.	Витрати на бензин, спожитий транспортними засобами адміністративного призначення	30
34.	Витрати на проектування і конструювання нових виробів: а) сировина, матеріали, напівфабрикати і комплектуючі б) нарахування заробітної плати робітникам, зайнятих проектуванням і конструюванням нових виробів в) нарахування на фонд оплати праці (X%)	15 11 ?
35.	Ціна за одиницю реалізованої продукції	Ж1

Таблиця 2

Додаткові вихідні дані до виконання практичної частини контрольної роботи
тис. грн

Варі- анти	Показники							
	A1	B1	B2	B1	Д1	E1	Є1	Ж1
1	850	100	200	450	152	25	55	10
2	900	110	201	452	154	35	55	12
3	950	125	203	454	156	45	55	13
4	1 000	145	204	455	157	55	55	14
5	1 050	170	205	456	158	65	55	16
6	1 100	200	206	458	160	75	55	17
7	1 150	235	207	459	161	85	55	18
8	1 200	275	208	460	162	95	55	19
9	1 250	320	209	461	163	105	55	20
10	1 300	370	210	462	164	115	55	22
11	1 350	425	212	463	165	125	55	23
12	1 400	485	213	465	167	135	56	24
13	1 450	550	214	466	168	145	56	25
14	1 500	620	215	467	169	155	56	26
15	1 550	695	216	468	170	165	56	27
16	1 600	775	217	469	171	175	56	28
17	1 650	860	218	470	172	185	56	29
18	1 700	950	219	471	173	195	56	30
19	1 750	1 045	220	472	174	205	56	31
20	1 800	1 145	221	473	175	215	56	32
21	1 850	1 250	222	474	176	225	56	33
22	1 900	1 360	223	475	177	235	56	34
23	1 950	1 475	224	476	178	245	56	35
24	2 000	1 595	225	478	180	255	57	36
25	2 050	1 720	226	479	181	265	57	38
26	2 100	1 850	227	480	182	275	57	39
27	2 150	1 985	228	481	183	285	57	40
28	2 200	2 125	229	482	184	295	57	41
29	2 250	2 270	230	483	185	305	57	42
30	2 300	2 420	231	484	186	315	57	43

Задання 1. Згрупувати планові витрати ТзОВ „Меблі” за економічними елементами:

- матеріальні витрати: сировина і матеріали для виготовлення продукції, зворотні відходи віднімаються; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; товари, використані для виробничих потреб; тара і тарні матеріали, використані в цеху під час виробництва; паливо та енергія для технологічних цілей, опалення виробничих приміщень, роботи транспорту; будматеріали для технологічних цілей, утримання і ремонту необоротних активів; запасні частини для ремонту необоротних активів; МШП (виробничий інвентар, інструмент, спецодяг); роботи та послуги виробничого характеру (окремі операції з виробництва продукції, обробки сировини, перевірки якості сировини, транспортування територією підприємства);

- витрати на оплату праці (всі елементи витрат на оплату праці);

- відрахування на соціальні заходи (ЄСВ та інші соціальні виплати працівникам);

- амортизація (основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів);

- інші операційні: витрати на управління виробництвом (відрядження працівників виробництва та управління; оплата семінарів, послуг зв’язку, ліцензій; витрати на охорону праці); перевезення працівників; страхування, податки; оренда.

Результати відобразити в табличній формі (табл.3). Зробити висновок про специфіку технології виробництва підприємства: матеріало-, праце-, енерго- і капіталомісткість.

Таблиця 3

Групування планових витрат ТзОВ „Меблі” за економічними елементами

№ з/п	Назва економічного елемента	Номер позиції витрат згідно з вихідними даними	Сума, тис. грн	Частка у загальних витратах, %
1.	Матеріальні витрати			
2.	Витрати на оплату праці			
3.	Відрахування на соціальні заходи			
4.	Амортизація			
5.	Інші операційні витрати			
Разом				100

Завдання 2. Згрупувати планові витрати ТзОВ „Меблі” за статтями калькуляції. Результати відобразити в табличній формі (табл.4).

Таблиця 4

Групування планових витрат ТзОВ „Меблі” за статтями калькуляції

№ з/п	Назва статті	Номер позиції витрат згідно з вихідними даними	Сума, грн.
1.	Прямі - сировина та матеріали - купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби - паливо та електроенергія на технологічні цілі - зворотні відходи - основна заробітна плата - додаткова заробітна плата - відрахування на соціальне страхування		
2.	Загальновиробничі витрати: - змінні - постійні		
Разом виробничих витрат			
3.	Адміністративні витрати: - змінні - постійні		
4.	Витрати на збут: - змінні - постійні		
5.	Інші операційні витрати		
Разом операційних витрат			

Завдання 3. Скласти планову калькуляцію витрат на виробництво одиниці продукції ТзОВ „Меблі” за системою повних (табл.5) і змінних (табл.6) витрат. Визначити планову суму постійних накладних (виробничих і операційних) витрат ТзОВ „Меблі” (табл.7). Визначити собівартість реалізованої продукції за системами калькулювання повних і змінних витрат.

Виробнича собівартість одиниці продукції (в т.ч. в розрізі статей) визначається за формулою:

$$\text{Виробнича собівартість одиниці продукції} = \text{Виробнича собівартість готової продукції (див. табл.4)} : \text{Обсяг виготовленої продукції}$$

Собівартість реалізованої продукції визначається за формулою:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Собівартість} & & \text{Собівартість} & & \text{Виробнича} & & \text{Собівартість} \\ \text{реалізованої} & = & \text{запасів готової} & + & \text{собівартість} & - & \text{запасів готової} \\ \text{продукції} & & \text{продукції на} & & \text{готової} & & \text{продукції на} \\ & & \text{початок періоду} & & \text{продукції} & & \text{кінець періоду} \end{array}$$

Таблиця 5

Планова калькуляція витрат ТзОВ „Меблі” на виробництво одиниці продукції за системою повних витрат

№ з/п	Статті калькуляції	Витрати на одиницю продукції, грн.
1.	Прямі матеріальні витрати:	
	а) сировина і матеріали	
	б) купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	
	в) паливо та електроенергія на технологічні цілі	
	г) зворотні відходи	
2.	Прямі витрати на оплату праці:	
	а) основна заробітна плата	
	б) додаткова заробітна плата	
3.	Відрахування на соціальне страхування	
4.	Загальновиробничі витрати	
Разом виробнича собівартість одиниці продукції		

Таблиця 6

Планова калькуляція витрат ТзОВ „Меблі” на виробництво одиниці продукції за системою змінних витрат

№ з/п	Статті калькуляції	Витрати на одиницю продукції, грн.
1.	Змінні виробничі прямі витрати:	
1.1	Прямі матеріальні витрати:	
	а) сировина і матеріали	
	б) купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	
	в) паливо та електроенергія на технологічні цілі	
	г) зворотні відходи	
1.2	Прямі витрати на оплату праці:	
	а) основна заробітна плата	
	б) додаткова заробітна плата	
1.3	Відрахування на соціальне страхування	
2.	Змінні виробничі накладні (загальновиробничі) витрати	
Разом виробнича собівартість одиниці продукції		

Таблиця 7

Планові постійні витрати ТзОВ „Меблі”

№ з/п	Вид витрат	Сума, грн.
1.	Постійні загальновиробничі витрати	
2.	Постійні адміністративні витрати	
3.	Постійні витрати на збут	
4.	Постійні інші операційні витрати	
Разом постійних операційних витрат		
Разом постійних витрат		

Завдання 4. Визначити фінансові результати діяльності ТзОВ „Меблі” у плановому періоді за системами калькулювання повних і змінних витрат (табл.8, 9). Порівняти значення операційного прибутку, визначеного за системою калькулювання повних і змінних витрат.

Формули для визначення показників:

$$\text{Дохід від реалізації продукції} = \text{Обсяг реалізованої продукції} * \text{Ціна за одиницю реалізованої продукції}$$

$$\text{Собівартість реалізованої продукції} = \text{Виробнича собівартість одиниці продукції (див. табл.5, 6)} * \text{Обсяг реалізованої продукції}$$

Таблиця 8

Звіт про прибуток ТзОВ „Меблі” за системою калькулювання повних витрат

№ з/п	Показник	Сума, грн.
1.	Дохід від реалізації продукції	
2.	Собівартість реалізованої продукції:	
	а) прямі матеріальні витрати	
	б) прямі витрати на оплату праці	
	в) інші прямі виробничі витрати	
	г) загальновиробничі витрати	
3.	Валовий прибуток	
4.	Операційні витрати:	
	а) адміністративні	
	б) на збут	
	в) інші операційні	
5.	Операційний прибуток	

Таблиця 9

Звіт про прибуток ТзОВ „Меблі” за системою калькулювання змінних витрат

№ з/п	Показник	Сума, грн.
1.	Дохід від реалізації продукції	
2.	Собівартість реалізованої продукції:	
	а) прямі матеріальні витрати	
	б) прямі витрати на оплату праці	
	в) інші прямі виробничі витрати	
	г) змінні загальновиробничі витрати	
3.	Виробничий маржинальний дохід	
4.	Змінні операційні витрати:	
	а) адміністративні	
	б) на збут	
	в) інші операційні	
5.	Загальний маржинальний дохід	
6.	Постійні витрати:	
	а) загальновиробничі	
	б) операційні:	
	- адміністративні	
	- на збут	
	- інші операційні	
7.	Операційний прибуток	

Валовий прибуток	=	Дохід від реалізації продукції	-	Собівартість реалізованої продукції
Операційний прибуток за системою повних витрат	=	Валовий прибуток	-	Операційні витрати (див. табл.3)
Виробничий маржинальний дохід	=	Дохід від реалізації продукції	-	Собівартість реалізованої продукції
Змінні операційні витрати	=	Операційні витрати (див. табл.3)	-	Постійні операційні витрати (див. табл.7)
Загальний маржинальний дохід	=	Виробничий маржинальний дохід	-	Змінні операційні витрати (див. табл.3)

$$\text{Операційний прибуток за системою змінних витрат} = \text{Загальний маржинальний дохід} - \text{Постійні витрати (див. табл.7)}$$

$$\text{Різниця операційного прибутку} = \text{Операційний прибуток за системою повних витрат} - \text{Операційний прибуток за системою змінних витрат}$$

або (оскільки відбулась зміна у залишках готової продукції)

$$\text{Різниця операційного прибутку} = \text{Постійні виробничі накладні витрати у собівартості запасів готової продукції на кінець періоду} - \text{Постійні виробничі накладні витрати у собівартості запасів готової продукції на початок періоду}$$

$$\text{Постійні виробничі накладні витрати у собівартості запасів готової продукції на кінець періоду} = \text{Постійні виробничі накладні (загально-виробничі) витрати (див. табл.7)} : \text{Обсяг виготовленої продукції} * \text{Обсяг запасів готової продукції на кінець періоду}$$

Завдання 6. Визначити точку беззбитковості маржинальним методом та побудувати графік беззбитковості діяльності ТзОВ „Меблі”. Зробити висновок про те, за якого обсягу реалізації продукції діяльність ТзОВ „Меблі” буде беззбитковою.

Точка беззбитковості в натуральних одиницях визначається за формулою:

$$\text{Точка беззбитковості в натуральних одиницях} = \text{Постійні витрати (див. табл.7)} : \text{Маржинальний дохід на одиницю реалізованої продукції}$$

$$\text{Маржинальний дохід на одиницю реалізованої продукції} = \text{Ціна на одиницю реалізованої продукції} - \text{Змінні витрати на одиницю реалізованої продукції}$$

$$\text{Змінні витрати на одиницю реалізованої продукції} = \text{Змінні виробничі витрати на одиницю (див. табл.3)} + \text{Змінні операційні витрати (див. табл.3)} : \text{Обсяг реалізованої продукції}$$

табл.6)

Завдання 7. Визначити, за якою ціною необхідно реалізовувати продукцію ТзОВ „Меблі”, щоб отримати операційний прибуток в розмірі 150 тис. грн. Плановий обсяг реалізації продукції незмінний (485 столів). Зробити висновок.

Планова ціна реалізації продукції визначається за формулою:

$$\text{Планова ціна реалізації продукції} = \left(\begin{array}{l} \text{Постійні} \\ \text{витрати} \\ \text{(див.} \\ \text{табл.7)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Змінні} \\ \text{витрати} \\ \text{(див.} \\ \text{табл.9)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Плановий} \\ \text{операційний} \\ \text{прибуток} \end{array} \right) : \begin{array}{l} \text{Обсяг} \\ \text{реалізованої} \\ \text{продукції} \end{array}$$

Завдання 8. Визначити, скільки одиниць продукції необхідно реалізувати ТзОВ „Меблі”, щоб отримати операційний прибуток в розмірі 150 тис. грн. Планова ціна за одиницю реалізованої продукції незмінна (10 тис. грн.). Зробити висновок.

Плановий обсяг реалізації продукції визначається за формулою:

$$\text{Плановий обсяг реалізації продукції} = \left[\begin{array}{l} \text{Постійні} \\ \text{витрати (див.} \\ \text{табл.7)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Плановий} \\ \text{операційний} \\ \text{прибуток} \end{array} \right] : \begin{array}{l} \text{Маржинальний} \\ \text{дохід на одиницю} \\ \text{реалізованої} \\ \text{продукції} \end{array}$$

Завдання 9. Записати функцію загальних витрат діяльності ТзОВ „Меблі”.

У спрощеному вигляді функція витрат має вигляд: $y=a+vx$, де y – загальні витрати, a – загальні постійні витрати, v – змінні витрати на одиницю продукції, x – обсяг продукції.

3.2. Практичні завдання з навчальної дисципліни за темами

ТЕМА 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту

1. Витрати – це...

- а) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття (використання) активів або збільшення зобов'язань, що веде до зменшення капіталу (за винятком розподілу між власниками);
- б) продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) прибутку;
- в) продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) доходів;
- г) збільшення економічних вигод у вигляді вибуття (використання) активів;

д) зменшення зобов'язань, що веде до збільшення капіталу (за винятком розподілу між власниками).

2. Яке ПСБО визначає методологічні засади формування інформації про витрати у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності

а) ПСБО 21; б) ПСБО 16; в) ПСБО 7; г) ПСБО 8; д) ПСБО 15.

3. Об'єкт витрат — це

а) сегмент, що потребує вимірювання пов'язаних з ним витрат;

б) доходи; в) обсяги реалізованої продукції; г) необоротні активи;

д) валові доходи

ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат

1. Витрати на продукцію — це

а) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду (виробничі запаси, використані у виробництві, нарахована заробітна плата робітникам, нарахована амортизація обладнання);

б) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу або інших вигод у майбутніх періодах (оприбутковані на склад та оплачені постачальнику виробничі запаси);

в) витрати, пов'язані з виробництвом (виробнича собівартість відповідно до П(С)БО 16 «Витрати») або придбанням товарів для реалізації (первісна оцінка придбаних товарів відповідно до П(С)БО 9 «Запаси»);

г) витрати, що не включаються у собівартість запасів і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені;

д) адміністративні витрати та витрати на збут

2. Витрати періоду — це

а) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду (виробничі запаси, використані у виробництві, нарахована заробітна плата робітникам, нарахована амортизація обладнання);

б) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу або інших вигод у майбутніх періодах (оприбутковані на склад та оплачені постачальнику виробничі запаси);

в) витрати, пов'язані з виробництвом (виробнича собівартість відповідно до П(С)БО 16 «Витрати»);

г) витрати, пов'язані з придбанням товарів для реалізації (первісна оцінка придбаних товарів відповідно до П(С)БО 9 «Запаси»);

д) витрати, що не включаються у собівартість запасів і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені (адміністративні витрати та витрати на збут).

3. Прямі витрати — це витрати, що

- а) можуть бути віднесені до певного об'єкта витрат економічно можливим шляхом;
- б) не можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно можливим шляхом;
- в) стосуються управління, організації і обслуговування виробничих цехів;
- г) стосуються управління, організації і обслуговування адміністративного персоналу;
- д) можуть бути змінені внаслідок прийняття рішень.

4. Витрати, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності або іншого фактору витрат, називаються

- а) постійні; б) змінні; в) маржинальні; г) середні; д) дійсні.

5. Витрати на виробництво додаткової одиниці продукції

- а) постійні; б) змінні; в) маржинальні; г) середні; д) дійсні.

6. До прямих витрат будівельної організації відносять ...

- а) заробітна плата бухгалтера будівельної фірми;
- б) витрати на цеглу для будівництва конкретної будівлі, величина яких відома безпосередньо з первинних документів;
- в) заробітна плата мулярів для будівництва конкретної будівлі;
- г) заробітна плата виконроба, що відповідає за будівництво кількох будівель;
- д) амортизація бетонозмішувача, задіяного для будівництва кількох будівель.

7. До загальновиробничих витрат будівельної організації відносять

- а) витрати на цеглу для будівництва конкретної будівлі, величина яких відома безпосередньо з первинних документів;
- б) пряма заробітна плата мулярів для будівництва конкретної будівлі;
- в) витрати на управління та обслуговування будівельного виробництва;
- г) витрати на упорядкування і утримання будівельного майданчика;
- д) витрати на підготовку об'єктів до здачі.

8. До виробничих витрат відносяться

- а) прямі матеріальні витрати; б) прямі витрати на оплату праці;
- в) загальновиробничі витрати;
- г) нарахування ЄСВ на оплату праці основних робітників;
- д) адміністративні витрати.

9. До невиробничих (загальногосподарських) витрат відносяться

- а) загальновиробничі витрати; б) прямі витрати на оплату праці;
- в) заробітна плата економіста; г) заробітна плата маркетолога;
- д) амортизація адміністративних будівель

10. У функції витрат (математичному опису взаємозв'язку між витратами та їх факторами $Y=a+vX$) Y – це

- а) величина загальних витрат;
- б) величина загальних постійних витрат;
- в) величина змінних витрат на одиницю продукції;
- г) обсяг виробництва; д) величина фактора витрат.

11. Якщо загальні постійні витрати = 20 000 грн, а змінні витрати на одиницю – 100 грн., то функція витрат матиме вигляд
а) $Y=20+100X$; б) $Y=100+20X$; в) $Y=100+20000X$; г) $Y=20100X$;
д) $Y=20\ 000+100X$.

12. Якщо функція витрат має вигляд $Y=20\ 000+100X$ і підприємство планує реалізувати 500 одиниць продукції, то загальні витрати становитимуть
а) 20 600 грн; б) 20 500 грн; в) 25 000 грн; г) 27 000 грн; д) 70 000 грн.

ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат

1. Знайти собівартість виробленої продукції, якщо 1) залишок незавершеного виробництва на початок = 150 тис. грн, на кінець = 46 тис. грн, 2) прямі матеріали = 40 тис. грн, 3) пряма зарплата = 86 тис. грн, 4) інші прямі витрати = 23 тис. грн, 5) загальновиробничі витрати) = 64 тис. грн.

2. Знайти фактичну собівартість виробленої продукції, якщо Незавершене виробництво на початок місяця = 2 964 тис. грн., Витрати на виробництво продукції протягом місяця = 67 200 тис. грн, Незавершене виробництво на кінець місяця = 10 044.

3. Знайти Незавершене виробництво на кінець місяця, якщо Фактична собівартість виробленої продукції = 60 120 тис. грн., Незавершене виробництво на початок місяця = 2 964 тис. грн., Витрати на виробництво продукції протягом місяця = 67 200 тис. грн.

4. Знайти виробничу собівартість одиниці продукції, якщо Виробнича собівартість готової продукції = 60120 тис. грн, а Обсяг виготовленої продукції = 10 000 шт.

5. Знайти 1) ставку розподілу пулу накладних витрат та 2) розподілені накладні витрати на організацію виробництва виробу А. Очікувані накладні витрати на організацію виробництва= 625000 грн. Час роботи персоналу, пов'язаний з організацією виробництва виробів А і В = 6250 годин. Час роботи персоналу, пов'язаний з організацією виробництва виробу А = 2500 годин. Час роботи персоналу, пов'язаний з організацією виробництва виробу В = 3750 годин.

6. Знайти 1) ставку розподілу пулу накладних витрат та 2) розподілені накладні витрати на машинну обробку виробу А. Очікувані накладні витрати на машинну обробку = 7500 000 грн. Тривалість машинної обробки виробу А і В = 200 000 машино-годин. Тривалість машинної обробки виробу А = 1200 000 машино-годин. Тривалість машинної обробки виробу В = 80 000 машино-годин.

7. Знайти 1) ставку розподілу пулу накладних витрат та 2) розподілені накладні витрати на пакування виробу А. Очікувані накладні витрати на пакування = 375 000 грн. Кількість замовлень на пакування виробу А і В = 30

000 разів. Кількість замовлень на пакування виробу А = 20 000 разів.
Кількість замовлень на пакування виробу В = 10 000 разів.

8. Знайти маржинальний дохід, якщо відомо: реалізовано – 13 000 шт; ціна за одиницю – 3 грн; прямі матеріали – 20 000 грн, пряма зарплата – 12 000 грн; виробничі накладні витрати - змінні = 3 000 грн, постійні = 6 000 грн.

Завдання 1. За даними з табл.10 визначити операційний прибуток підприємства (грн) за системою калькулювання повних/змінних витрат, якщо відомо: вироблено – А1 шт; реалізовано – А2 шт; ціна за одиницю – Б грн; змінні витрати на одиницю – виробничі=В1 грн, на управління і збут=В2 грн; постійні витрати - виробничі=21 000 грн, на управління і збут=12 000 грн.

Таблиця 10

Вихідні дані до виконання завдання 1

Варіанти	A1	A2	Б	В1	В2	Д1	Д2	Система калькулювання витрат
1	3000	3000	50	25	10	21000	12000	повних
2	3000	2500	50	25	10	21000	12000	повних
3	3000	3500	50	25	10	21000	12000	повних
4	3000	3000	50	25	10	21000	12000	змінних
5	3000	2500	50	25	10	21000	12000	змінних
6	3000	3500	50	25	10	21000	12000	змінних
7	2800	2800	50	25	10	21000	12000	повних
8	2800	2500	50	25	10	21000	12000	повних
9	3000	3300	50	25	10	21000	12000	повних
10	2500	2500	75	35	10	21000	12000	змінних
11	3000	2500	75	35	10	21000	12000	змінних
12	3000	3500	75	25	10	21000	12000	змінних
13	4000	4000	50	25	10	21000	12000	повних
14	4000	3500	50	25	10	21000	12000	повних
15	3000	3100	50	25	10	21000	12000	повних
16	5000	5000	50	25	10	21000	12000	змінних
17	5000	4500	50	25	10	21000	12000	змінних
18	3000	3500	50	25	10	18000	12000	змінних
19	2800	2800	50	25	10	19000	13000	повних
20	2800	2500	60	30	10	21000	12000	повних
21	3000	3300	70	40	10	22000	12000	повних
22	2500	2500	75	35	10	21000	12000	змінних
23	3000	2500	75	35	10	21000	12000	змінних
24	5000	4500	75	25	10	21000	12000	змінних

продовження табл.10

25	3000	3500	75	25	10	21000	12000	змінних
26	3000	3300	70	40	12	17000	15000	повних
27	3000	2500	75	35	10	21000	12000	змінних
28	4000	3500	50	25	10	21000	12000	повних
29	5000	5000	50	25	10	21000	12000	змінних
30	3000	3000	50	25	10	21000	12000	повних

Завдання 2. За даними з табл.11 визначити операційний прибуток підприємства (грн) за системою калькулювання повних/змінних витрат, якщо відомо: реалізовано – А1 шт; ціна за одиницю – Б грн; прямі матеріали – В грн, пряма зарплата – Д грн; виробничі накладні витрати - змінні = Е1 грн, постійні = Е2 грн.

Таблиця 11

Вихідні дані до виконання завдання 2

Варіанти	А	Б	В	Д	Е1	Е2	Система калькулювання витрат
1	5000	4	8000	4000	2000	5000	повних
2	10000	7	30000	12000	2000	5000	повних
3	13000	3	20000	12000	3000	6000	повних
4	13000	13	20000	12000	3000	6000	змінних
5	10000	17	30000	12000	2000	5000	змінних
6	5000	14	8000	4000	2000	5000	змінних
7	15000	14	80000	4000	2000	5000	повних
8	20000	17	50000	12000	2000	5000	повних
9	30000	13	30000	12000	3000	6000	повних
10	15000	14	80000	24000	2000	5000	змінних
11	20000	17	50000	32000	2000	5000	змінних
12	30000	13	30000	21000	3000	6000	змінних
13	5000	4	8000	4000	2000	7000	повних
14	10000	7	30000	12000	2000	6000	повних
15	13000	3	20000	12000	3000	9000	повних
16	13000	13	20000	12000	3000	7000	змінних
17	10000	17	30000	12000	2000	6000	змінних
18	5000	14	8000	4000	2000	9000	змінних
19	15000	14	80000	24000	7000	5000	повних
20	20000	17	50000	32000	12000	5000	повних
21	30000	13	30000	21000	23000	6000	повних
22	15000	14	80000	24000	2000	15000	змінних

продовження табл.11

23	20000	17	50000	32000	2000	15000	змінних
24	30000	13	30000	21000	3000	16000	змінних
25	13000	30	20000	12000	3000	9000	змінних
26	13000	15	20000	12000	3000	7000	повних
27	10000	18	30000	12000	2000	6000	змінних

28	20000	17	50000	32000	11000	8000	повних
29	30000	13	30000	21000	30000	9000	змінних
30	15000	14	80000	24000	21000	10000	повних

Завдання 3. Визначити операційний прибуток підприємства (грн) за системою калькулювання змінних витрат, якщо відомо:

Показники	Виріб 1	Виріб 2	Виріб 3	Разом
1. Реалізовано, од.	5000	10000	13000	x
2. Ціна за одиницю, грн.	4	7	3	x
3. Прямі матеріали, грн	8000	30000	20000	58000
4. Пряма зарплата, грн	4000	12000	12000	28000
5. Виробничі накладні витрати, грн				
- змінні	2000	2000	3000	7000
- постійні	x	x	x	16000

ТЕМА 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку

1. Точка беззбитковості – це такий обсяг діяльності, при якому
  - а) одержані доходи покривають понесені витрати;
  - б) прибуток дорівнює нулю;
  - в) маржинальний дохід дорівнює постійним витратам;
  - г) маржинальний дохід дорівнює змінним витратам;
  - д) маржинальний дохід дорівнює нулю

2. Скільки одиниць продукції та на яку суму потрібно реалізувати, якщо підприємство бажає отримати операційний прибуток 60 000 грн? Додаткові дані: 1) ціна=100 грн; 2) змінні витрати на одиницю=70 грн; постійні витрати= 240 000 грн.

3. Скільки одиниць продукції та на яку суму потрібно реалізувати, якщо підприємство бажає отримати операційний прибуток 60 000 грн? Додаткові дані: 1) ціна=200 грн; 2) змінні витрати на одиницю=140 грн; постійні витрати= 360 000 грн.

4. Який маржинальний дохід та операційний прибуток отримає підприємство, якщо: 1) ціна=100 грн; 2) кількість реалізованої продукції=13 000 од.; 3) змінні витрати на одиницю=70 грн; постійні витрати= 240 000 грн.

5. Який маржинальний дохід та операційний прибуток отримає підприємство, якщо: 1) ціна=200 грн; 2) кількість реалізованої продукції=10 000 од.; 3) змінні витрати на одиницю=140 грн; постійні витрати= 360 000 грн.

6. Визначити Запас міцності в грошових одиницях та Коефіцієнт запасу міцності, якщо Обсяг продажу= 11 000 од. при ціні 200 грн., а Точка безбитковості= 1200 000 грн.

7. Якщо дохід = 2500 000 грн., постійні витрати = 360 000 грн, а коефіцієнт маржинального доходу=0,3, то прибуток =

8. Якщо підприємство збільшило обсяг продажу на 200 тис. грн, а коефіцієнт маржинального доходу=0,3, то прибуток збільшиться на

9. Визначити Запас міцності в грошових одиницях, якщо Обсяг продажу= 10 000 од. при ціні 200 грн., а Точка безбитковості= 1200 000 грн.

10. Компанія планує продати 35 000 од. продукції за ціною 2 грн. Коефіцієнт маржинального доходу = 25%. Якщо запланований обсяг продажу є точкою безбитковості компанії, чому дорівнюють постійні витрати?

11. Компанія реалізувала 150 000 од. продукції за ціною 10 грн. Постійні витрати = 420 000 грн., операційний прибуток = 300 000 грн. Чому дорівнюють загальні змінні витрати компанії?

12. Продаж становить 400 000 грн при точці безбитковості 240 000 грн. Чому дорівнює коефіцієнт запасу міцності?

Завдання 1. Визначити точку безбитковості в натуральних та грошових одиницях для продукції А та В, якщо додаткові дані наведено в таблиці

	Показник	Продукція А	Продукція В	Разом
1	Обсяг продажу, од.	60 000	40 000	100 000
2	Ціна, грн	10	8	x
3	Змінні витрати на одиницю, грн.	7	6	x
4	Загальні постійні витрати, грн	x	x	182 000

Завдання 2. У звітному місяці дохід підприємства = 250 тис. грн; змінні витрати=200 тис. грн; постійні витрати = 25 тис. грн. Знайти на скільки % збільшиться прибуток, якщо обсяг продажу збільшиться на 10%.

Завдання 3. У звітному місяці дохід підприємства = 250 тис. грн; змінні витрати=200 тис. грн; постійні витрати = 25 тис. грн. Знайти фактор операційного важеля, якщо обсяг продажу збільшиться на 10%.

Завдання 4. У звітному місяці дохід підприємства = 250 тис. грн; змінні витрати=25 тис. грн; постійні витрати = 200 тис. грн. Знайти на скільки % збільшиться прибуток, якщо обсяг продажу збільшиться на 10%.

Завдання 5. У звітному місяці дохід підприємства = 250 тис. грн; змінні витрати=25 тис. грн; постійні витрати = 200 тис. грн. Знайти фактор операційного важеля, якщо обсяг продажу збільшиться на 10%.

ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

1. Підприємство купує деталі у зовнішнього постачальника. Річна потреба в деталях 50 тис.од. Розмір замовлення 1200 од. Витрати на одне замовлення 750 грн. Визначити, річну кількість замовлень та річні витрати на замовлення.

2. Визначити, націнку до змінних виробничих витрат 131,25% і ціну за методом «витрати плюс», якщо на одиницю продукції 1) змінні виробничі витрати=768 тис. грн; 2) постійні виробничі витрати=480 тис. грн; 3) змінні операційні витрати=96 тис. грн; постійні операційні витрати=192 тис. грн.

3. У разі обмеженого попиту варто виробляти продукцію, яка
а) має найбільший маржинальний дохід на одиницю попиту;
б) забезпечує найбільший маржинальний дохід на 1 людину-годину;
в) потребує меншої кількості машино-годин;
г) має найбільший попит; д) має найменший попит.

4. Визначити, яку продукцію варто виробляти у разі обмеженого попиту, якщо маржинальний дохід на одиницю попиту для продукції А=90%; В=72%; С=68%; D=88%; E=76%

5. Завод виготовляє 5000 од. продукції А за квартал. Ціна одиниці 14 грн, змінні витрати на одиницю 8 грн. Як зміниться прибуток підприємства, якщо припинити виробництво цієї продукції. При цьому постійні витрати скоротяться на 23000 грн.

а) збільшиться на 4 тис. грн;
б) зменшиться на 20 тис. грн;
в) збільшиться на 36 тис. грн;
г) збільшиться на 7 тис. грн;
д) зменшиться на 36 тис. грн.

6. Підприємство використовує спеціальний папір для виробництва основної продукції. Папір купують в упаковці місткістю 100 аркушів за ціною 200 грн. Витрати на одне замовлення становлять 30 грн, річні витрати на зберігання однієї упаковки = 3 грн. Підприємство використовує 2600

упаковок щорічно, а час виконання замовлення = 1 тиждень. Чому дорівнює економічний розмір замовлення (упаковок)?

7. Знайти ціну одиниці продукції, якщо націнка становить 35% повної собівартості, якщо на одиницю продукції 1) змінні виробничі витрати = 360 грн; 2) розподілені постійні виробничі витрати = 180 грн; 3) змінні витрати на збут та управління = 120 грн; 4) розподілені постійні витрати на збут та управління = 150 грн.

8. Знайти ціну одиниці продукції, якщо націнка становить 105% змінних витрат, якщо на одиницю продукції 1) змінні виробничі витрати = 760 грн; 2) розподілені постійні виробничі витрати = 480 грн; 3) змінні витрати на збут та управління = 96 грн; 4) розподілені постійні витрати на збут та управління

Завдання 1. Маючи максимальну виробничу потужність 450 000 одиниць, підприємство прогнозує виготовити 410 000 одиниць продукції по ціні 4 грн. із сукупними витратами на одиницю 3 грн., в тому числі: прямі матеріали 0,9 грн; пряма зарплата 0,6 грн; змінні витрати: загальновиробничі 0,5 грн; на пакування 0,3 грн; постійні витрати (із розрахунку на 400 000 шт.): загальновиробничі 0,25 грн; на рекламу 0,15 грн; інші 0,3 грн. Визначити, який ДОДАТКОВИЙ фінансовий результат (прибуток/збиток) отримає підприємство, якщо виконуватиме спецзамовлення А од. по ціні Б грн. (вихідні дані в табл.12).

Таблиця 12

Вихідні дані до завдання 1

Варіант	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
А	35000	55000	38000	34000	51000	48000	36000	41000	53000	49000
Б	2,45	3,45	2,87	2,65	3,10	2,90	2,50	2,80	3,40	3,20
Варіант	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
А	33000	52000	39000	37000	52000	47000	33000	46000	50000	45000
Б	2,65	3,50	2,75	2,85	3,20	3,00	2,30	2,90	3,15	3,05
Варіант	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
А	33000	52000	39000	37000	52000	47000	33000	46000	50000	45000
Б	2,65	3,50	2,75	2,85	3,20	3,00	2,30	2,90	3,15	3,05

Завдання 2. Маючи максимальну виробничу потужність 450 000 одиниць, підприємство прогнозує виготовити 410 000 одиниць продукції по ціні 4 грн. із сукупними витратами на одиницю 3 грн., в тому числі: прямі матеріали 0,9 грн; пряма зарплата 0,6 грн; змінні витрати: загальновиробничі 0,5 грн; на пакування 0,3 грн; постійні витрати (із розрахунку на 400 000 шт.): загальновиробничі 0,25 грн; на рекламу 0,15 грн; інші 0,3 грн. Визначити, який операційний фінансовий результат (прибуток/збиток в грн.) отримає підприємство, якщо виконуватиме спецзамовлення А од. по ціні Б грн.

(вихідні дані в табл.12). У разі прийняття спецзамовлення загальна сума постійних накладних витрат не зміниться.

Завдання 3. Визначити річні диференціальні витрати заводу, що виробляє складну деталь Д, яка є основною для виробництва продукції К, якщо потрібно обрати серед таких альтернатив: 1) ВИРОБЛЯТИ деталь Д у власному цеху із собівартістю однієї деталі $D=52$ грн, в тому числі: прямі матеріали=20 грн, пряма заплата=12 грн, змінні загальновиробничі витрати=10 грн, постійні загальновиробничі витрати=10 грн., 2) ПРИПИНИТИ виробництво деталі Д і закупити її у постачальника за ціною 45 грн., здавши при цьому вільну виробничу площу в оренду за 20 тис. грн. на місяць. Врахувати, що на рік заводу необхідно мати 22 000 деталей Д.

Завдання 4. Визначити річні диференціальні витрати заводу, що виробляє складну деталь Д, яка є основною для виробництва продукції К, якщо потрібно обрати серед таких альтернатив: 1) ВИРОБЛЯТИ деталь Д у власному цеху із собівартістю однієї деталі $D=52$ грн, в тому числі: прямі матеріали=20 грн, пряма заплата=12 грн, змінні загальновиробничі витрати=10 грн, постійні загальновиробничі витрати=10 грн., 2) ПРИПИНИТИ виробництво деталі Д і закупити її у постачальника за ціною 45 грн., використовуючи вільні виробничі площі для виробництва іншої продукції і отримуючи додатковий річний маржинальний дохід 300 000 грн. Врахувати, що на рік заводу необхідно мати 22 000 деталей Д.

Завдання 5. Визначити додатковий прибуток (грн.) підприємства, що в звітному періоді отримало 300 одиниць дефектної продукції, внаслідок вибору альтернативи 1 у порівнянні з альтернативою 2. Альтернативи: 1) продати майки з дисконтом за півціни (10 грн), 2) повторно нанести малюнок і продати майки за звичайною ціною 20 грн. Врахувати, що прямі виробничі витрати на одиницю продукції=4 грн, змінні загальновиробничі=2 грн.

Завдання 6. Визначити маржинальний дохід (грн) підприємства за умов обмеженого машинного часу (13 000 машино-годин), якщо 1) ціна за одиницю $A=36$ грн, $B=60$ грн; 2) змінні витрати на одиницю $A=27$ грн, $B=42$ грн; 3) попит на продукцію $A=10$ тис. шт., $B=25$ тис. шт.; 4) затрати часу на виробництво 1 виробу $A=1$ год., $B=3$ год.

Завдання 7. Спираючись на дані бюджету компанії, визначити ціну продукції (в гривнях без копійок) з націнкою на бази:

- а) змінних виробничих витрат;
- б) повної виробничої собівартості продукції;
- в) сукупних змінних витрат;
- г) повних витрат.

Обсяг виробництва, од	4800
Виробничі витрати, тис.грн.	
- змінні	3840
- постійні	2400
Витрати на збут і управління, тис.грн.	
- змінні	480
- постійні	960
Середній інвестований капітал, тис.грн.	6000
Мінімальна прибутковість капіталу, %	15

Завдання 8. Компанія здійснює ремонт автомобілів. Її бюджетні показники на наступний рік наведено в табл. Скласти калькуляцію ціни замовлення (грн.) на ремонт автомобіля тривалістю 40 годин праці та прямими матеріальними витратами 12000 грн.

Тарифна ставка за годину, грн.	36
Річна кількість годин праці	10 000
Річні накладні витрати, грн.	
- транспортування та зберігання матеріалів	200 000
- інші накладні витрати	500 000
Загальні прямі матеріальні витрати, грн.	1000 000
Бюджетний прибуток, грн.	140 000

ТЕМА 6. Бюджетування та управління за відхиленнями

1. До операційних бюджетів відносять

- а) бюджет капітальних інвестицій; б) бюджетний баланс;
- в) бюджет собівартості готової продукції;
- г) бюджет собівартості реалізованої продукції;
- д) бюджет прямих витрат на оплату праці;

2. Операційний бюджет, який містить інформацію про запланований обсяг продаж, ціну та очікуваний дохід від реалізації кожного виду продукції (товарів, послуг)

- а) Бюджет продажу; б) Бюджет прямих витрат на оплату праці;
- в) Бюджет собівартості виготовленої продукції;
- г) Бюджет собівартості реалізованої продукції;
- д) Бюджет придбання матеріалів.

3. На кінець року компанія має на складі 6000 одиниць готової продукції. Скільки одиниць продукції заплановано продати у січні наступного року, якщо фрагмент бюджету виробництва має вигляд (одиниць): січень – обсяг виробництва=18800, необхідний запас на кінець місяця=5000; лютий – обсяг виробництва=20400, необхідний запас на кінець

місяця=4200; березень – обсяг виробництва=19600, необхідний запас на кінець місяця=4000

4. Скільки одиниць товару треба запланувати закупити у квітні, якщо прогноз продажу має вигляд (одиниць): квітень – обсяг продажу=2800, необхідний запас на кінець місяця=630; травень – обсяг продажу=3150, необхідний запас на кінець місяця=824; червень – обсяг продажу=3300, необхідний запас на кінець місяця=850

5. Витрати на виробництво 100 000 одиниць продукції заплановані в сумі 150 000 грн (зокрема постійні витрати 30 000 грн). Фактично витрати становлять 142 500 грн за обсягу виробництва 90 000 од. Має місце відхилення від бюджету виробничих витрат за рахунок ефективності

а) несприятливе 5500; б) несприятливе 4500; в) сприятливе 4500;
г) сприятливе 5500; д) бюджетний звіт про прибуток.

6. Визначити, скільки велосипедів потрібно закупити в травні, якщо прогноз продажу компанії, що реалізує велосипеди наступний, одиниць: 1) очікуваний обсяг продажу 2800 (квітень), 3150 (травень), 3300 (червень); необхідний запас на кінець місяця 630 (квітень), 824 (травень), 850 (червень)

7. Визначити відхилення прямих матеріальних витрат 1) за рахунок ціни, 2) за рахунок ефективності використання, якщо фактична ціна=2,20 грн, стандартна ціна=2,10 грн, фактична кількість використаних матеріалів=32 000 од., стандартна кількість матеріалів до використання=30 400 од.

8. Визначити відхилення прямих витрат на оплату праці 1) за рахунок тарифної ставки, 2) за рахунок продуктивності праці, якщо фактична тарифна ставка=26,65 грн, стандартна тарифна ставка=26,40 грн, фактична кількість витраченого робочого часу=1860 год., стандартна кількість витраченого робочого часу=1900 год.

9. Визначити відхилення змінних виробничих накладних витрат 1) за рахунок ставки розподілу, 2) за рахунок продуктивності праці, якщо фактична ставка розподілу=6,269 грн, стандартна ставка розподілу=5,60 грн, фактична кількість витраченого робочого часу=1860 год., стандартна кількість витраченого робочого часу=1900 год.

10. Визначити відхилення постійних виробничих накладних витрат 1) за рахунок виконання бюджету, 2) за рахунок обсягу виробництва, якщо фактичні постійні накладні витрати=13200 грн, бюджетні постійні витрати=14000 грн, фактичний обсяг виробництва=7600 од., бюджетний обсяг виробництва =8000 од., стандартна ставка розподілу постійних накладних витрат на виріб=1,75 грн.

ТЕМА 7. Управління центрами відповідальності

1. Управління за центрами відповідальності передбачає:

- а) своєчасний аналіз причин відхилень та оцінка діяльності центрів відповідальності;
- б) регулярне складання звітності про виконання центрів відповідальності;
- в) складання бюджету для кожного центру відповідальності;
- г) визначення центрів відповідальності з урахуванням особливостей організаційної структури підприємства;
- д) калькулювання лише змінних витрат.

2. Сегмент діяльності, в межах якого встановлено персональну відповідальність менеджера за показники діяльності, які він контролює

- а) структурний підрозділ; б) відділ; в) організаційна структура;
- г) центр відповідальності; д) бюджет.

3. Які бувають типи центрів відповідальності

- а) центр прибутку; б) центр доходу; в) центр витрат; г) центр інвестицій;
- д) центр собівартості

4. До центрів витрат переважно відносять

- а) відділ продажу; б) регіональне представництво компанії;
- в) цехи основного та допоміжного виробництва;
- г) науково-дослідницькі лабораторії;
- д) адміністративні підрозділи (бухгалтерія, відділ кадрів).

5. Центр відповідальності, керівник якого контролює доходи, але не контролює витрати на виробництво продукції або придбання товарів та інвестицій в активи центру – це

- а) центр ціноутворення; б) центр доходів; в) центр технологічних витрат;
- г) центр прибутку; д) центр інвестицій.

4. Рекомендована література

- 1. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. 4-те вид. К. : Лібра, 2008. 704 с.
- 2. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2002. 131 с.
- 3. Давидович І. Є. Управління витратами : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
- 4. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами : навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С. М. К. : Центр навчальної літератури, 2009. 320 с.
- 5. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
- 6. Нападовська Л. В., Король С. Я., Мазіна О. І. Управлінський облік: Практикум : навч. посіб / За заг. ред. Л. В. Нападовської. К. : Київ. Нац. Торг.-екон. Ун-т, 2008. 300 с.

7. Пашкевич М.С. Управлінський облік : навч. посіб. / М.С. Пашкевич, О. П. Дріга, А. А. Макурін. Дніпро : НТУ «ДП», 2018. 151 с.
8. Рижикова Н. І., Накісько О. В. Управління витратами : навчальний посібник. Харків : ХНТУСГ, 2013. 198 с.
9. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
10. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2017. 166 с.
11. Шкварчук Л. О. Ціноутворення : підручник. К. : Кондор, 2008. 460 с.